

KOSKE
KESKI-SUOMEN
SOSIAALIALAN
OSAAMISKEKUS

**ESISELVITYS – ”ITSENÄISEN ELÄMÄN
IDEOLOGIA JA ASIAKASVASTUULLISUU-
DEN KEHITTÄMINEN KESKI-SUOMEN
VANHUS- JA VAMMAISPALVELUISSA” –
HANKKEEN KÄYNNISTÄMISEKSI**

LOPPURAPORTTI

TIMO ITÄPUISTO

Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus

Toteuttaja ja yhteyshenkilö:

Esiselvityksen tekijä:

Timo Itäpuisto

Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus

Matarankatu 4

40100 Jyväskylä

Yhteyshenkilö:

Marja Heikkilä, johtaja

puh. 0400 546 613

s-posti. marja.heikkila@koske.fi

Osoite:

Matarankatu 4

40100 Jyväskylä

www.koskeverkko.fi

Sisältö

1	ESISELVITYKSEN TAUSTA	2
2	TAVOITTEET JA KEINOT	2
3	TOIMINTATAPA JA TOTEUTUS	3
4	TULOKSET	4
	4.1 Hankesuunnitelman tekeminen	4
	4.2 Käynnissä olevien hankkeiden kartoitus	6
	4.3 Tutkimustiedon hyödyntäminen	6
5	YHTEENVETO TALOUDESTA	7
6	LIITTEET	7

1 ESISELVITYKSEN TAUSTA

Hankkeen maakunnallinen valmistelu aloitettiin keväällä 2012, jolloin Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus kutsui kiinnostuneita kuntia pohtimaan vanhus- ja vammaispalveluiden jatkokehittämistä. Tavoitteeksi nousi hankesuunnitelman ja -hakemuksen laatiminen Kaste II -ohjelman ensimmäiseen vuoteen 2012 lopussa päättyvään hakuun. Alustavaa hankeluonnosta esiteltiin ensimmäisen kerran Itä- ja Keski-Suomen aluejohtoryhmän kokouksessa 16.4.2012. Hankkeen peruslähtökohtana ollut ns. itsenäisen elämän ideologia nostettiin Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen kehittämisohjelman (Kaste) 2012–2015 toimeenpanosuunnitelman Itä- ja Keski-Suomen alueellisessa toimeenpanosuunnitelmassa Ikäihmisten palveluiden rakenteen ja sisällön uudistamisen osakokonaisuuden kärjeksi.

Maakunnan kuntien yhteisessä suunnittelukokouksessa 6.9.2012 todettiin ensimmäisen Kaste I -ohjelmakauden kokemusten perusteella, että maantieteellisesti laajan hanketyön sujuva käynnistäminen edellyttää hankkeen huolellista suunnittelua. Suunnitteluun haettiin rahoitusta Keski-Suomen liitosta, josta saatiin esiselvitystä varten 50 % rahoitus. Toinen puoli rahoituksesta tuli Keski-Suomen kunnilta ja Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksesta.

2 TAVOITTEET JA KEINOT

25.10.2012 aloitetun esiselvityksen päätavoitteena oli valmistella Keski-Suomen kuntien vanhus- ja vammaispalveluiden yhteinen, tarpeisiin perustuva hankehakemus tulevalle Kaste II -ohjelmakaudelle sekä rakentaa yhteistyöverkosto, jolla yhdessä tehtävä kehittäminen saadaan hankkeen käynnistyessä sujuvasti aloitettua. Esiselvityksessä tarkennettavia Kaste II -hankeaihion pääteemoja olivat:

- a) vanhus- ja vammaispalveluiden ideologinen muutos kohti itsenäisen elämän ja asiakaslähtöisyyden tukemista
- b) itsenäistä elämää ja asiakasvastuullisuutta tukevien uusien palveluvälineiden, kuten esim. henkilökohtainen budjetointi, asiakaskehittäjäyys, henkilökohtaisen avun käyttöönotto vanhustoimessa jne. kehittäminen ja osittainen käyttöönotto.

Alatavoitteita olivat:

- 1) täsmentää maakunnan eri toimijoiden (mm. kuntien sosiaali- ja terveystoimi, sairaanhoitopiiri, vanhus- ja vammaisneuvostot, yhdistykset) näkemysten ja valmiuksien pohjalta vanhus- ja vammaispalveluiden asiakaslähtöisten palveluiden lähivuosien keskeiset kehittämiskohteet

- 2) selvittää kunnissa käynnissä olevat vanhus- ja vammaistoimen hankkeet päällekkäisten hankesisältöjen välttämiseksi
- 3) tukea suunniteltavan hankkeen käynnistymistä laajalla valmisteluprosessilla yhteiskehittäjyyden mahdollistamiseksi
- 4) laatia seuraavalle Kaste ohjelmakaudelle Keski-Suomeen kohdistuva hankesuunnitelma ja hakemus vanhus- ja vammaistoimen hankkeesta, jolla tuetaan kuntia palvelutuotannon ideologian muuttamisessa kohti asiakaskehittäjyyttä, -vastuullisuutta ja yksilöllisiä palveluja
- 5) arvioida yhdessä kuntatoimijoiden kanssa, kuinka tulevalla hankkeella voidaan tukea ns. perustason osaamista sosiaali- ja terveydenhuollon rakennemuutosta tukevalla tavalla
- 6) sopia hankkeen hallinnoinnista ja saada hankkeelle kuntarahoitusosuudet
- 7) valmistella hankkeen toiminnan organisointia
- 8) mahdollisen tieteellisen yhteistyötahon selvittäminen jatkohankkeeseen

Esiselvityksen kesto: 25.10.2012–28.2.2013.

3 TOIMINTATAPA JA TOTEUTUS

Esiselvityksellä oli täysiaikaisesti työskennellyt tekijä ja se eteni painottuen seuraavasti:

- marras–joulukuu: tarpeisiin perustuvan hankesuunnitelman ja -hakemuksen valmistelu yhdessä kuntien ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa, kuntien lähtötilanteen selvittäminen ja hankkeeseen sitouttaminen
- joului–tammikuu: kuntien osallistumisesta sopiminen, kuntarahapäätökset
- tammi–helmikuu: tutkimusyhteistyön valmistelu, kehittämisteemoihin perehtyminen ja sitä myötä hankkeen käynnistämisen valmistelu
- helmikuun loppu: hankkeen toteutuksen uuden muodon valmistelu

Esiselvityksessä keskusteltiin kunnittain tulevista vanhus- ja vammaispalveluiden kehittämistarpeista. Samalla koottiin kunnittaisia tietoja vanhus- ja vammaispalveluissa käynnissä olevista hankkeista, palveluohjauksen tilanteesta ja toimintamalleista, käytössä olevista toimintakykymittareista, työntekijöiden ja palvelujärjestelmän arviointimittareista sekä palvelu- ja hoitosuunnitelmien tilanteesta. Em. tiedot koottiin yhteiseen taulukkoon (liite 1a ja 1b). Kuntakierroksen jälkeen järjestettiin kuntien yhteinen kokous, jossa

linjattiin hankesuunnitelman jatkovalmistelua. Hanketta esiteltiin ja sen sisällöstä, tavoitteista ja toteutustavasta keskusteltiin myös maakunnan sosiaali- ja terveysjohtajien työkokouksessa sekä Keski-Suomen sosiaali- ja terveydenhuollon koordinaatioryhmässä.

Itä- ja Keski-Suomen Kaste-ohjelmanpäälliköltä saadun ohjeistuksen mukaisesti Kaste II -ohjelman hankesuunnitelma yhdistettiin sairaanhoitopiiriveitosesti suunnitellun Keski-Suomen SoTe-integraatiohankkeen kanssa. Yhdistämisestä käytiin luonnollisesti tiivistä vuoropuhelua sairaanhoitopiirin kanssa. Näissä keskusteluissa sovittiin hankesuunnitelman mukaisesta hankkeen hallinnoinnista.

Osana esiselvitystä tavattiin ja keskusteltiin puhelimitse keskeisimmiksi arvioitujen kolmannen sektorin järjestö- ja hanketoimijoiden kanssa. Hankkeen näkökulmasta näitä olivat Punaisen ristin Ystävätoiminnan alueellisen tuen kehittämisprojekti ja Muistiyhdistyksen Osallistuva muistisairas -hanke. Ennen kaikkea Jyvässeudulla yhteistyö tutkimus- ja kehittämiskeskus GeroCenterin kanssa on keskeistä.

Tutkimusyhteistyön mahdollisuuksista ja muodoista keskusteltiin Jyväskylän yliopistossa Gerontologian tutkimuskeskuksen ja Yhteiskuntapolitiikan laitoksen kanssa. Ammattikorkeakoulujen (Jamk) kanssa yhteistyötä oli tehty jo aiemmin Vanhus Kaste II -hankkeessa mm. ostopalveluna ja opinnäytetöiden kautta.

Maakunnallisen toimijaverkoston lisäksi esiselvityksen aikana valmistauduttiin Kaste-ohjelman mukaisesti yhteistyöhön THL:n ja Innokylän kanssa osallistumalla valtakunnallisiin hanketoimijoille tarkoitettuihin työkokouksiin. Samoin luotiin kontakti käynnissä olevien henkilökohtaista budjettia pilotoivien hankkeiden epäviralliseen yhteistyöfoorumiin.

4 TULOKSET

4.1 Hankesuunnitelman tekeminen

Esiselvityksen ensimmäinen keskeinen tavoite oli valmistella vanhus- ja vammaispalveluiden yhteinen hankesuunnitelma ja -hakemus vuodenvaihteessa päättyneeseen Kaste II -ohjelmahakuun. Tavoite saavutettiin ja ”Integroitu asiakaslähtöinen SoTe palvelurakenne ja tuotantotapa Keski-Suomeen” -hankkeen kanssa yhdistetty hakemus toimitettiin sosiaali- ja terveysministeriöön 31.12.2012 mennessä (liite 2 a ja b). Suunnitelmaa ja hakemusta täydennettiin vuodenvaihteen jälkeen kunnilta saaduilla päätöksillä

omarahoitusosuuksista. Yhdistetyssä hankehakemuksessa huomioitiin vanhus- ja vammaispalveluiden osalta hallituksen valmisteleva sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutos, jonka lopputulos ei tosin esiselvityksen aikana selvinnyt. Lähes koko maakuntaa kattava hanke kuitenkin mahdollisti yhteisten toimintatapojen suunnittelun. Valmisteluvaiheessa sovittiin kokonaishanketta hallinnoivan sairaanhoitopiirin kanssa alustavasti Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen vastaavan vanhus- ja vammaispalveluosion käytännön toteuttamisesta. Esiselvityksen toimesta valmisteltiin vanhus- ja vammaisosion budjetti ja kerättiin kunnista päätökset hakemuksen vanhus- ja vammaisosion toteuttamisen liitteeksi. Päätökset saatiin Jyväskylää lukuun ottamatta muista hankkeeseen osallistumista suunnitteleista kunnista. Keski-Suomen kunnista vain Multia ja Uurainen ilmoittautuivat jättäytyvänsä vanhus- ja vammaispalveluiden kehittämisosioista pois.

Sosiaali- ja terveysministeriöstä saatiin 20.2.13 tieto, ettei hanke saa rahoitusta. Kaikki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennetta selvittävät hankehakemukset hylättiin, minkä seurauksena myös vanhus- ja vammaispalveluosio jäi ilman rahoitusta. Hankkeiden yhdistäminen suunnitteluvaiheessa oli tehty Kaste-ohjelmapäällikön neuvon mukaisesti, mikä lienee ollut yksi syy siihen, että hylkäämistiedon mukana tuli pyyntö lähettää päivitetty, vain vanhus- ja vammaispalveluiden kehittämiseen kohdistuva suunnitelma. Uusi hankesuunnitelma ja -hakemus lähetettiin ministeriöön seuraavana päivänä.

22.2.13 ministeriöstä tuli tieto, että hankehakemus siirrettäisiin ministeriön vanhuspalvelulain mukaisten toimenpiteiden kehittämiseen varatun hanke-rahituksen hakuun. Haku ko. rahoituskanavaan päättyi 31.3. Sattumalta samana päivänä oli kutsuttu koolle kuntakokous hankkeen suunnittelua varten, joten kokouksessa pystyttiin tarkentamaan hankesuunnitelman tavoitteita vanhuspalvelulain sisältöihin. Jyväskylän kanssa pidettiin asiasta vielä erillinen kokous 28.2.13. Kokous oli välttämätön paitsi tavoitteiden tarkentamisen vuoksi, myös hallinnoijan vaihtumisen vuoksi. Vanhuspalvelulain mukaisen hankkeen hallinnoijaksi sovittiin kokouksessa ehdotettavan Jyväskylän kaupunkia. Esiselvitystä nähtiin em. loppuvaiheen nopeiden muutosten vuoksi tarpeellisena jatkaa kolmella päivällä alkuperäisestä tasan neljän kuukauden kestosta. Hankesuunnittelua jatkettiin siis esiselvityksen jälkeenkin mutta sen aikaiseen työhön pohjautuen. Hankehakemus ja -suunnitelma vanhuspalvelulain toimeenpanon toteuttamiseen varattuun rahoitukseen jätettiin ministeriöön aikataulun mukaisesti (liite 3 a ja b).

Suunniteltua pidempään jatkunut hankkeen valmisteluprosessi tuki edelleen kuntien sitouttamista hankkeeseen. Kun hankkeen hallinnoija vaihtui Kaste-hankehakemuksessa suunnitellusta sairaanhoitopiiristä vanhuspalvelulain

toimeenpanohankehakemuksessa Jyväskylän kaupungiksi, ilmoitti Jämsä-Kuhmoisten yhteistoiminta-alue halukkuutensa osallistua myös hankkeeseen. Näin ollen hakemuksessa ovat mukana Multiaa ja Uuraista lukuun ottamatta kaikki Keski-Suomen kunnat.

4.2 Käynnissä olevien hankkeiden kartoitus

Käynnissä olevat vanhus- ja vammaistyön hankkeet selvitettiin kuntakäynteillä. Käyntien aikana tuli ilmi hankkeiden koordinoinnin puute. Pienemmissä kunnissa ei kehittämishankkeita ollut mutta kuntakoon kasvaessa niiden koordinoinnin tarve kävi ilmeiseksi. Jyväskylästä saatiin hanketiedot vasta esiselvityksen päätyttyä, kun ne oli kaupungissa koottu yhteiseen taulukkoon.

Esiselvityksen yksi keskeinen tulos olikin hankkeiden koonnin haasteellisuuden ymmärtäminen. Hankemaaailma on hajanainen sekä rahoituksen että toimijoiden osalta. Mitä isompi kunta, sitä enemmän yhteydenottoja hankkeiden valmistelijoiden taholta tulee ja vielä kuntaan eri tahoille. Tämä asettaa haasteita tavoitteelliselle ja kokonaisuutta palvelevalle kehittämiselle. Myös päällekkäisen kehittämisen välttäminen on hankalaa, kun edes hankkeet eivät ole tietoisia toisistaan.

4.3 Tutkimustiedon hyödyntäminen

Esiselvityksen aikana perehdyttiin tutkimuskirjallisuuteen ja suunnitellun hankkeen tavoitteita lähellä oleviin kehittämisteemoihin. Perehtymisen pohjalta valmisteltiin pp-esityksiä jatkokäyttöön kehittämisen käynnistämisen tueksi. Esiselvityksen aikana keskusteltiin mahdollisten tulevien yhteistyökumppaneiden kanssa tutkimuksen hyödyntämisen tavoista kehittämisessä. Yhteistyöneuvotteluja käytiin Jyväskylän yliopiston yhteiskuntapolitiikan laitoksen ja gerontologian tutkimuskeskuksen kanssa.

5 YHTEENVETO TALOUDESTA

Kuluerä	Kustannusarvio	Toteutunut 25.10.12–28.2.13	Erotus
Esiselvityksen tekijän palkka sivukuluineen	16 691	16 580,76	+ 110,24
Matkakulut	1021	749,22	+ 271,78
Toimistokulut, vuokrat, tiedotus ym.	2100	2 595,87	- 495,87
Muut kulut	50	-	+ 50
Yhteensä	19 862	19 925,85	- 63,85

6 LIITTEET

- Arviointilomake
- Liite 1a (kooste kuntien lähtötilanteesta) ja 1b (Jyväskylän hankelistaus)
- Liite 2 a ja b Integroitu asiakaslähtöinen SoTe palvelurakenne ja tuotantotapa Keski-Suomeen” -hankesuunnitelma ja -hakemus
- Liite 3 a ja b. Oma tupa, oma lupa – kotona asuvan ikääntyvän itsemääräämisoikeuden lisääminen palveluilla. Hankesuunnitelma ja -hakemus
- Liite 4: Esiselvityksen tulosseuranta

K O S K E
KESKI-SUOMEN
SOSIAALIALAN
OSAAMISKESKUS